

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

22 päivänä tammikuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Asetus (EY) N:o 44/2001 — 5 artiklan 3 alakohta —
Erityistoimivalta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa —
Tekijänoikeudet — Aineettoman sisällön laittaminen internetiin — Kriteerit, joiden perusteella
määritetään paikka, jossa vahinko sattui

Asiassa C-441/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Handelsgericht Wien (Itävalta) on esittänyt 3.7.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 5.8.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Pez Hejduk

vastaan

EnergieAgentur.NRW GmbH,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen sekä tuomarit K. Jürimäe, J. Malenovský,
M. Safjan (esittelevä tuomari) ja A. Prechal,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Pez Hejduk, edustajanaan Rechtsanwalt M. Pilz,
- EnergieAgentur.NRW GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt M. Wukoschitz,
- Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek ja J. Vlácil,
- Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes ja E. Pedrosa,
- Sveitsin hallitus, asiamiehenään M. Jametti,
- Euroopan komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.9.2014 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 5 artiklan 3 alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Pez Hejduk, jonka kotipaikka on Wien (Itävalta), ja EnergieAgentur.NRW GmbH (jäljempänä EnergieAgentur), jonka kotipaikka on Düsseldorf (Saksa), ja jossa on kyse vaatimuksesta todeta, että tekijänoikeuksia on loukattu, koska EnergieAgenturin internetsivulla on esitetty Hejdukin ottamia valokuvia ilman hänen lupaansa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 44/2001

- 3 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan toisen perustelukappaleen mukaan direktiivillä pyritään sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan edistämiseksi panemaan täytäntöön ”säännökset, joiden avulla voidaan yhdenmukaistaa tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevat säännöt ja yksinkertaistaa muodollisuudet, jotta niissä jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joita tämä asetus sitoo, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön nopeasti ja yksinkertaisin menettelyin – –”.
- 4 Asetuksen johdanto-osan 11, 12 ja 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(11)

Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuin on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltariitintojen välttämiseksi.

(12) Asianmukaisen lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen yhteyden vuoksi tulisi olla vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi.

– –

(15) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. – –”

- 5 Toimivaltasäännökset sisältyvät mainitun asetuksen II lukuun.
- 6 Asetuksen N:o 44/2001 II luvun 1 jaksossa, jonka otsikko on ”Yleiset säännökset”, olevan 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

7 Asetuksen 3 artiklan, joka kuuluu samaan 1 jaksoon, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän luvun 2–7 jakson säännösten nojalla.”

8 Asetuksen II luvussa olevaan 2 jaksoon, jonka otsikko on ”Erityinen toimivalta”, sisältyvän 5 artiklan 3 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa:

– –

3) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua.”

Direktiivi 2001/29/EY

9 Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL L 167, s. 10) 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämä direktiivi koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellista suojaa sisämarkkinoilla ja erityisesti tietoyhteiskunnassa.”

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymys

10 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Hejduk on ammattimainen arkkitehtuurivalokuvaaja, jonka töihin lukeutuu muun muassa valokuvia itävaltalaisen arkkitehdin Georg W. Reinbergin töistä. Reinberg käytti EnergieAgenturin 16.9.2004 järjestämässä seminaarissa Hejdukin luvalla viimeksi mainitun valokuvia rakennustensa esittelemiseksi.

11 EnergieAgentur saattoi tämän jälkeen nämä valokuvat yleisön katsottaviksi ja ladattaviksi internetsivuillaan ilman Hejdukin lupaa ja mainintaa tekijänoikeuksista.

12 Hejduk katsoi, että EnergieAgentur oli loukannut hänen tekijänoikeuksiaan, ja nosti kanteen Handelsgericht Wienissä saadakseen 4 050 euron suuruisen vahingonkorvauksen ja luvan julkaista tuomio mainitun yhtiön kustannuksella.

13 Kansallinen tuomioistuin toteaa, että perustellakseen tämän tuomioistuimen valintaa Hejduk vetoaa asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaan. EnergieAgentur on esittänyt oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan Handelsgericht Wien ei ole alueellisesti eikä kansainvälisesti toimivaltainen, koska sen internetsivustoa ei ole suunnattu Itävaltaan ja pelkästään mahdollisuus tutustua sivustoon tästä jäsenvaltiosta ei riitä perusteeksi tämän tuomioistuimen toimivallalle.

14 Tässä tilanteessa Handelsgericht Wien päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [asetuksen N:o 44/2001] 5 artiklan 3 alakohtaa tulkittava siten, että asiassa, joka koskee tekijänoikeuden lähioikeuksien loukkaamista sillä tavoin, että valokuvaa on pidetty katsottavissa internetsivulla, jota ylläpidetään muun kuin sen jäsenvaltion, jossa oikeudenhaltijan kotipaikka on, ylätasen verkkotunnuksen alla, toimivaltaisia ovat vain tuomioistuimet

- siinä jäsenvaltiossa, jossa väitetyn loukkaajan toimipaikka on, sekä
- siinä jäsenvaltiossa tai niissä jäsenvaltioissa, johon tai joihin internetsivu sisältönsä puolesta on suunnattu?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 15 Kansallinen tuomioistuin pyrkii kysymyksellään selvittämään, onko asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa tulkittava siten, että kun asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltiossa suojattuja tekijänoikeuden lähioikeuksia väitetään loukatun, tämä tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan vahingonkorvauskanteen, joka koskee näiden oikeuksien loukkaamista siitä syystä, että suojattuja valokuvia on esitetty internetsivulla, jolle sen toimivalta-alueelta on pääsy.
- 16 Aluksi on yhtäältä muistutettava, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava itsenäisesti ja suppeasti (ks. vastaavasti tuomio *Coty Germany*, C-360/12, EU:C:2014:1318, 43–45 kohta).
- 17 Asetuksen N:o 44/2001 II luvun 2 jaksossa on vain poikkeuksena kyseisen asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa vahvistetusta peruseriaatteesta, jonka mukaan toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, määrätty eräistä erityisistä toimivaltaperusteista, joiden joukossa on mainitun asetuksen 5 artiklan 3 alakohdassa määrätty toimivaltaperuste (tuomio *Coty Germany*, EU:C:2014:1318, 44 kohta).
- 18 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa olevalla ilmaisulla ”paikkakunta, missä vahinko sattui tai saattaa sattua” tarkoitetaan yhtä hyvin vahingon ilmenemispaikkaa kuin paikkaa, jossa tämän vahingon aiheuttanut kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, joten vastaajaa vastaan voidaan kantajan valinnan mukaan nostaa kanne jommankumman paikkakunnan tuomioistuimessa (tuomio *Coty Germany*, EU:C:2014:1318, 46 kohta).
- 19 Tältä osin oikeuskäytännössä on vakiintuneesti todettu, että mainitun asetuksen 5 artiklan 3 alakohdassa säädetty toimivaltasääntö perustuu riita-asian ja sen paikkakunnan tuomioistuimien, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, välisen erityisen läheisen liittymän olemassaoloon, minkä vuoksi toimivalta on hyvään lainkäyttöön ja prosessin asianmukaiseen järjestämiseen liittyvien syiden perusteella perusteltua antaa näille tuomioistuimille (tuomio *Coty Germany*, EU:C:2014:1318, 47 kohta).
- 20 Koska yhden tämän tuomion 18 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tunnustetun liittymän yksilöinnin on mahdollistettava sellaisen tuomioistuimen toimivallan vahvistaminen, joka on objektiivisesti katsoen parhaassa asemassa arvioimaan, täytyvätkö oikeuteen haastetun henkilön vahingonkorvausvastuun edellytykset, asia voidaan pätevästi saattaa vain sen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jonka toimialueella sijaitsee asian kannalta merkityksellinen liittymä (tuomio *Coty Germany*, EU:C:2014:1318, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 21 Toisaalta on täsmennettävä, että kun Hejduk väittää pääasian oikeudenkäynnissä, että hänen tekijänoikeuksiaan on loukattu esittämällä internetsivulla hänen valokuviaan ilman hänen suostumustaan, tämä väite koskee kansallisen tuomioistuimen mukaan tarkemmin ilmaistuna tekijänoikeuden lähioikeuksia.
- 22 Tämän suhteen on muistutettava, että vaikka tekijänoikeuksia on suojattava muun muassa direktiivin 2001/29 nojalla automaattisesti kaikissa jäsenvaltioissa, niihin sovelletaan kuitenkin alueperiaatetta. Näin ollen näiden oikeuksien loukkaamiseen saatetaan syyllistyä kussakin jäsenvaltiossa sovellettavan aineellisen oikeuden mukaisesti (ks. tuomio *Pinckney*, C-170/12, EU:C:2013:635, 39 kohta).

- 23 Ensimmäiseksi on todettava, että kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma, joka on määritelty vahingon aiheuttaneeksi tapahtumaksi (ks. tuomio *Zuid-Chemie*, C-189/08, EU:C:2009:475, 28 kohta), ei ole merkityksellinen ratkaistaessa sen tuomioistuimen toimivaltaa, jossa pääasian kaltainen asia on saatettu vireille.
- 24 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa väitetty sääntöjenvastaisuus muodostuu tekijänoikeuksien ja tekijänoikeuden lähioikeuksien loukkaamisesta esittämällä tietyllä internetsivulla tekijän valokuvia ilman hänen suostumustaan, kausaaliyhteydessä olevana tapahtumana on pidettävä kuvien esittämistä mainitulla internetsivulla koskevan teknisen menettelyn käynnistämistä. Tekijänoikeuksien mahdolliseen loukkaamiseen johtava tekijä on siis kyseisen sivun haltijan käyttäytyminen (ks. analogisesti tuomio *Wintersteiger*, C-523/10, EU:C:2012:220, 34 ja 35 kohta).
- 25 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa toimet tai laiminlyönnit, jotka voivat merkitä tällaista loukkaamista, voidaan paikallistaa ainoastaan *EnergieAgenturin* kotipaikkaan, koska tämä on paikka, jossa se teki ja toteutti päätöksen valokuvien esittämisestä tietyllä internetsivulla. On kiistatonta, ettei mainittu kotipaikka ole jäsenvaltiossa, jossa ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin sijaitsee.
- 26 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma sijoittuu kyseisen yhtiön kotipaikkaan, eikä sen perusteella näin ollen voida todeta, että asiaa käsittelevä tuomioistuin on toimivaltainen.
- 27 Niinpä toiseksi on tutkittava, voiko tämä tuomioistuin olla toimivaltainen väitetyn vahingon ilmenemispaikan nojalla.
- 28 On siis tutkittava edellytykset, joiden täyttyessä asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan soveltamiseksi voidaan katsoa, että tekijänoikeuksien väitetystä loukkaamisesta aiheutuva vahinko ilmenee tai saattaa ilmetä muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa vastaaja on tehnyt ja toteuttanut päätöksen valokuvien esittämisestä tietyllä internetsivulla.
- 29 Unionin tuomioistuin on tältä osin jo täsmentänyt, että edellä mainitussa säännöksessä tarkoitettu vahingon ilmenemispaikka voi vaihdella sen mukaan, millaista oikeutta väitetään loukatun, ja lisäksi, että jotta vahinko saattaisi ilmetä tietyssä jäsenvaltiossa, sen oikeuden, jonka loukkaamiseen on vedottu, on oltava siellä suojattu (ks. tuomio *Pinckney*, EU:C:2013:635, 32 ja 33 kohta).
- 30 Jälkimmäisen seikan osalta on todettava, että Hejduk vetoaa pääasian oikeudenkäynnissä tekijänoikeuksiensa loukkaamiseen siitä syystä, että hänen valokuviaan on esitetty *EnergieAgenturin* internetsivulla. Kuten muun muassa tämän tuomion 22 kohdasta ilmenee, on kiistatonta, että oikeudet, joihin hän vetoaa, ovat suojattuja Itävallassa.
- 31 Mitä tulee vaaraan siitä, että vahinko ilmenee muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa *EnergieAgenturin* kotipaikka sijaitsee, tämä yhtiö korostaa, että koska sen internetsivu, jolla riidanalaiset valokuvat on esitetty, toimii kansallisen saksalaisen ylätasen verkkotunnuksen ".de" alla, sitä ei ole suunnattu Itävaltaan ja että tämän johdosta vahinko ei ole ilmennyt tässä viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa.
- 32 Tämän suhteen unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että päinvastoin kuin asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa, jota on tulkittu tuomiossa *Pammer ja Hotel Alpenhof* (C-585/08 ja C-144/09, EU:C:2010:740), asetuksen 5 artiklan 3 alakohdassa ei vaadita, että kyseinen internetsivu olisi "suunnattu" asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltioon (ks. tuomio *Pinckney*, EU:C:2013:635, 42 kohta).
- 33 Näin ollen määritettäessä vahingon ilmenemispaikkaa, jotta tuomioistuin katsottaisiin toimivaltaiseksi asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan perusteella, sillä seikalla, että pääasiassa kyseessä olevaa internetsivua ei ole tarkoitettu asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltioon, ei ole merkitystä.

- 34 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa on näin ollen katsottava, että vahingon ilmeneminen tai vaara vahingon ilmenemisestä johtuu siitä, että valokuvat, joihin liittyviin oikeuksiin Hejduk vetoaa, ovat saatavilla asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltiossa EnergieAgenturin internetsivun välityksellä.
- 35 On täsmennettävä, että kysymys sen vahingon laajuudesta, jota Hejduk väittää syntyneen, kuuluu asiakysymyksen selvittämiseen, eikä sillä voi olla merkitystä ratkaistaessa tuomioistuimen toimivaltaa.
- 36 On kuitenkin muistutettava, että kun asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltion tekijänoikeuksille ja tekijänoikeuden lähioikeuksille myöntämä suoja on voimassa vain kyseisen jäsenvaltion alueella, tuomioistuin, jossa asia on pantu vireille väitetyn vahingon ilmenemispaidan perusteella, on toimivaltainen vain sijaintijäsenvaltionsa alueella aiheutuneen vahingon osalta (ks. vastaavasti tuomio Pinckney, EU:C:2013:635, 45 kohta).
- 37 Muiden jäsenvaltioiden tuomioistuimet ovat nimittäin edelleen asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan ja alueperiaatteen mukaan lähtökohtaisesti toimivaltaisia sijaintijäsenvaltionsa alueella tekijänoikeuksille tai tekijänoikeuden lähioikeuksille aiheutetun vahingon osalta, koska ne kykenevät parhaiten yhtäältä arvioimaan, onko kyseisen jäsenvaltion takaamia mainittuja oikeuksia todellakin loukattu, ja toisaalta määrittämään, minkälaisista vahinkoista on aiheutettu (ks. vastaavasti tuomio Pinckney, EU:C:2013:635, 46 kohta).
- 38 Kaiken edellä mainitun perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että kun asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltiossa suojattuja tekijänoikeuksia ja tekijänoikeuden lähioikeuksia väitetään loukatun, tämä tuomioistuin on vahingon ilmenemispaidan perusteella toimivaltainen ratkaisemaan vahingonkorvauskanteen, joka koskee näiden oikeuksien loukkaamista siitä syystä, että suojattuja valokuvia on esitetty internetsivulla, jolle sen toimivalta-alueelta on pääsy. Tämä tuomioistuin on toimivaltainen vain sijaintijäsenvaltionsa alueella aiheutuneen vahingon osalta.

Oikeudenkäyntikulut

- 39 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että kun asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltiossa suojattuja tekijänoikeuksia ja tekijänoikeuden lähioikeuksia väitetään loukatun, tämä tuomioistuin on vahingon ilmenemispaidan perusteella toimivaltainen ratkaisemaan vahingonkorvauskanteen, joka koskee näiden oikeuksien loukkaamista siitä syystä, että suojattuja valokuvia on esitetty internetsivulla, jolle sen toimivalta-alueelta on pääsy. Tämä tuomioistuin on toimivaltainen vain sijaintijäsenvaltionsa alueella aiheutuneen vahingon osalta.

Allekirjoitukset